

Gostujoče pero

Bodimo sprememba, ki jo želimo videti v svetu

Pospesimo spremembe, tako nas s smernicami k našemu ravnanju v prihodnje letos spodbuja svetovni dan voda, 22. marec. Za zaznamovanje tega pomembnega mednarodnega dne v OZN vsako leto določijo ključne aktivnosti, tokrat so jih za nujnost reševanja vodne in sanitarne krize ter drugih okoljskih izzivov usmerili na celotno družbo in na vse nas posameznike. V ospredju so tako spremembe, ki jih lahko naredi človek za izboljšanje življenjskih razmer četrtine svetovnega prebivalstva, ki še nima dostopa do varne pitne vode, in za polovico prebivalcev planeta, ki nimajo urejenih sanitarij. Organizatorji kampanje nas spodbujajo, naj bomo tudi sami aktivni pri iskanju odgovorov na ta vprašanja in naj bomo tudi mi sprememba, ki jo želimo videti v svetu.

S pobudo, da je spremembe treba pospešiti, se vsekakor strinjamo, če gre res za izboljšave, za spremembe, ki bodo dolgoročno izboljšale razmere za preživetje žive narave in ohranitev planeta nasploh. Pri njihovem pospeševanju pa je treba temeljito razmisliti, ali te morda ne povzročajo čezmernih težav komu drugemu in s tem odpirajo nova vprašanja, kako jih prilagoditi in ublažiti. Raznovrstne spremembe s seboj prinašajo tudi slabosti in le s tehtanjem mnenj se lahko izkaže, ali so za vsakega od vpletenih deležnikov sprejemljive ali ne. Da jih pospešujemo je gotovo dvorezni meč, torej resna nevarnost, če smo pri mečevanju nespretni in neuki. Samovšečnim mečevalcem se igra z mečem namreč zlahka sprevrže v boj za preživetje.

Okoljski izzivi, s katerimi se bo treba nujno ukvarjati, so ohranjanje biotske raznovrstnosti, ublažitev podnebni sprememb, učinkovito upravljanje in ohranjanje kakovosti in količin voda ter ravnanje z odpadki in upravljanje prostora. Čeprav se morda zdijo različni, jih združuje ključna ugotovitev: da bi dosegli izboljšanje razmer v okolju, moramo ljudje začeti ravnati drugače kot zdaj. Glavni vzrok sedanjih okoljskih problemov so torej naša pretekla in sedanja ravnanja. In razveseljivo je, da z razmislekom o vzrokih lahko napovemo tudi že rešitev: okoljski izzivi bodo postali bolj obvladljivi s spremembami našega

dr. Brigita Jamnik
Slovensko društvo za zaščito voda

vedenja. Tudi če tega nismo izrecno poudarjali, je spreminjanje naših vedenjskih navad že dolgo vgrajeno v aktivnosti akterjev, ki si prizadevajo za okoljske spremembe na bolje.

Te smo na klasičen način dosegli s pristopi, ki so nam dobro znani, vzvodov zanje pa je več. V vedenjskih teorijah je dobro znan pomen vplivov

na naša čustva pri odločitvah, ki se nanašajo tudi na okoljska vprašanja, in na področju družbenih medijev, v katerih posamezniki sledijo množici. A na prvem mestu je še vedno vzpostavitev zakonodaje in pravil. Ta nam sporočajo, kako je treba ravnati in nam postavljajo meje in okvire, kaj je in kaj ni sprejemljivo ali dovoljeno ter kako pod določenimi pogoji pri varovanju okolja sploh smemo ravnati. Evropa je na področju okolja prehodila dolgo pot. V marca leta 1957 podpisani pogodbi o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti še ni mogoče najti varstva okolja zaradi deklarativne potrebe po »stalni in uravnoteženi gospodarski rasti«. Odločevalci so okoljske probleme

razumeli kot neizogiben stranski produkt gospodarskega razvoja in se zato odločali v prid ekonomski rasti na račun varstva okolja. Kakšen napredek smo po več desetletjih dosegli, prepuščam bralec v razmislek. Ironija je, da se je evropska okoljska zakonodaja začela razvijati šele pod pritiskom okoljsko razvitejših članic, ki so se zavedele, da ima varovanje okolja svojo ceno in bi manj ozaveščene države lahko pridobile gospodarsko prednost.

Da je Slovenija z vstopom v EU na področju varovanja okolja napredovala bolj kot bi sicer, ni treba posebej utemeljevati. Nismo pa našli čisto pravih odgovorov na vprašanje, kako pri nas spodbujati tiste panoge

kmetijstva in gospodarstva, ki bodo z izpolnjevanjem okoljskih zahtev kar najbolj pripomogle skupnosti. In to na način, da se odločitve ne bi sprejemale mimo splošne in strokovne javnosti in da z namenom varovanja okolja ne

Glavni vzrok današnjih okoljskih problemov so naša pretekla in trenutna ravnanja.

bi z omejitvami nerazumno vplivali na zniževanje presežka izkupička nad stroški. Zaščita okolja namreč stane in bo v prihodnje gotovo stala

še več. Omejitve in prepovedi zato pač potrebujemo, sicer bi razmere ušle nadzoru. Spremembe na bolje bomo dosegli, če bomo našli rešitve, ki znotraj zapovedi ne bodo več razumljene kot omejevalni, ampak celo kot spodbujevalni razvojni element. To ni nič novega, to že dolgo razumeta in izvajata razvojno naravnano kmetijstvo in inovativno gospodarstvo, a panoge same od sebe ne bodo prehitvale sistemskih ukrepov in se jim bodo – dokler bo šlo – kratko malo upirale. Tudi zato je treba spodbuditi hitrejše in prave sistemske spremembe. Zamislimo si razmere pri nas brez sedanje okoljske zakonodaje in sodobnih tehnologij čiščenja, katerih gonilna sila je zavedanje o vplivih na planet in vse strožje okoljevarstvene zahteve: še danes bi se čezmerno onesnažene odpadne vode iz industrijskih obratov stekale v površinske vode, tla in podzemno vodo, kot se še marsikje po svetu.

Ko sem pred časom upravljavce ene od komunalnih čistilnih naprav z višjo stopnjo čiščenja od predpisane vprašala, kako so to dosegli, sem pričakovala razlago, kako veliko truda je bilo vložena v prepričevanje, zakaj je to treba, in kako težko je bilo pridobiti denar. A sem prejela presenetljivo kratek in poveden odgovor: da je vodilni kader pač razumel, zakaj je to pomembno. Eden od ključev za spremembe, ki se bodo kot prave potrdile tudi čez desetletja, je torej tudi ta, da so na odgovornih mestih osebe, ki razumejo. Kot pove zgradba besede odgovornost, naj bi odgovorna mesta zasedali ljudje, ki imajo odgovore. Od njih pričakujemo, da izpolnjujejo norme, zahteve in dolžnosti za širšo družbo, za nas vse.

Odrasli pa moramo pristaviti še svoj lonček k vsakdanji vzgoji kritično mislečih ter za širšo družbo in okoljske probleme občutljivih mladih ljudi. Če bodo z okoljem ravnali pristno zaradi svojih lastnih prepričanj in vzgibov, in ne zato, ker bi jih lahko ujeli pri kršitvi ali jih za pravilna ravnanja celo nagrajevali, ali pa zgolj zato, ker tako ravnajo tudi drugi, bo prihodnost našega planeta v dobrih rokah.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

FOTO: ČRT PUKS